

LA COMUNITAT GITANA I L'EDUCACIÓ

Casandra BALLESTER i AMADOR

Treball final de Grau

Professora: Itxaso Tellado
4rt de Grau de Mestra en Educació Infantil
Facultat d'Educació, Traducció i Ciències Humanes
Universitat de Vic – Universitat Central de Catalunya

Vic, maig de 2020

Índex

1. Resum	4
2. Introducció	5
3. Objectius	6
4. Marc teòric	6
4.1 Atenció a la diversitat	7
4.1.1 Interculturalitat	8
4.1.2 Multiculturalitat	9
4.2 Inclusió	9
4.2.1 Àmbit europeu	11
4.2.2 Àmbit estatal	12
4.2.3 Àmbit català	12
4.3 Exclusió	13
4.4 Educació	15
4.4.1 Participació de les famílies a l'escola	15
4.4.2 Situació educativa dels infants d'ètnia gitana	16
4.5 Cultura gitana	17
4.5.1 Les primeres aparicions de la presència gitana a Europa, Espanya i Catalunya	17
4.5.2 Tradicions, costums i lleis de la cultura gitana	18
5. Metodologia	20
5.1 Pla de treball	20
5.2 Disseny i procediment	21
5.3 Instruments	23
6. Anàlisi i resultats	24
7. Conclusions	30

8. Limitacions de l'estudi.....	32
9. Bibliografia.....	33
10. Annexos	35
10.1 Autorització per dur a terme les entrevistes.....	35
10.2 Entrevistes	35
10.3 Entrevistes als docents transcrites	37
10.4 Entrevistes a les famílies d'ètnia gitana transcrites	40
10.5 Entrevistes a les famílies paies transcrites	43

1. Resum

Aquest treball intenta mostrar que la comunitat gitana forma part de la nostra societat com una de les principals minories ètniques i poble. A més, aquesta investigació està estretament relacionada amb la cultura gitana i l'educació. Per tal de dur a terme aquesta investigació, s'ha fet una recerca teòrica sobre diversos punts rellevants respecte a l'educació i la cultura gitana en concret i, d'afegit, s'ha portat a terme una investigació a una escola de Barcelona dins d'un barri amb alt percentatge d'alumnat d'ètnia gitana. S'han fet sis entrevistes a professionals de l'escola i famílies. En aquesta investigació, s'ha procurat observar de manera més detallada la relació entre l'escola i les famílies d'ètnia gitana i la situació educativa dels infants gitanos. Aquesta recerca conclou indicant que encara és necessari millorar les pràctiques educatives per a la inclusió de la comunitat gitana.

Paraules clau:

Ètnia gitana, interculturalitat, inclusió, diversitat, igualtat.

Abstract

This work tries to show that the Roma community is part of our society as one of the main ethnic minorities and people. In addition, this research is closely related to Roma culture and education. In order to carry out this research, theoretical research has been carried out on various relevant points with regard to education and Roma culture in particular and, in addition, this research has been carried out at a school in Barcelona within a neighborhood with a high percentage of Roma students. In this research, we have tried to observe in more detail the relationship between the school and the Roma families and the educational situation of the Roma children. Six interviews were conducted with school professionals and families. In this research, we have tried to observe in more detail the relationship between the school and the Roma families and the educational situation of the Roma children. This research concludes by indicating that it is still necessary to improve educational practices for the inclusion of the Roma community.

2. Introducció

Aquest document correspon al Treball de Recerca de final del Grau d'Educació Infantil de la Universitat de Vic – Universitat Central de Catalunya.

La principal motivació per la qual vaig decidir aquest tema està estretament relacionada amb l'àmbit personal. Com alumna gitana i futura mestra d'Educació Infantil em sento amb l'obligació d'alçar la veu i lluitar perquè els infants d'ètnia gitana estiguin escolaritzats des de ben petits. Durant tota la meua vida he tingut la necessitat d'esbrinar el perquè de les absències i abandonament escolar dels infants gitanos i el perquè tanta por a l'escola per part de les famílies gitanes.

L'objectiu principal de la investigació és identificar el tipus de relacions que hi ha entre la família i l'escola i l'escola i els infants. D'aquesta manera, podré estudiar les accions que ofereix l'escola per tal d'afavorir l'assistència regular dels infants d'ètnia gitana dins l'aula. D'afegit, amb aquesta investigació intentaré contribuir en l'èxit escolar de l'alumnat d'ètnia gitana.

L'escola escollida és una escola pública que imparteix classes des d'infantil fins a segon de batxillerat. Està situada al districte esquerre de l'Eixample de Barcelona, barri amb molta població gitana. Tant professorat com equip directiu busquen, dia a dia, que totes les famílies se sentin incloses dins l'escola, vinguin d'on vinguin. D'afegit, cal remarcar la professionalitat de tots els docents i equip directiu, ja que sempre busquen el benestar de l'infant donant prioritat a les seves necessitats. Pel que fa a amb la cultura gitana, l'escola aprofita qualsevol moment per invitar a les famílies gitanes a col·laborar amb l'escola per tal de crear un vincle de confiança i, d'aquesta manera, aconseguir reduir l'absentisme de l'alumnat gitano i aconseguir un desenvolupament positiu dels infants d'ètnia gitana.

Per tant, tot i que en aquest treball ens trobarem amb un marc teòric més generalitzat, aquesta investigació està estretament relacionada amb la comunitat gitana. Per una banda, es parteix d'un marc teòric amb la importància de l'atenció a la diversitat i es parla d'interculturalitat i multiculturalitat. Com a següent punt tenim la importància de la inclusió dins l'aula i per ser més detallats, la inclusió dins l'àmbit europeu, estatal i català. Aquesta investigació continua amb l'exclusió social i a continuació em centro amb l'educació, part fonamental del meu treball. Dins de l'apartat d'educació ens trobarem amb la importància de la participació de les famílies gitanes a l'escola i l'explicació de la

situació educativa de l'alumnat gitano. Per acabar la base teòrica, ens trobarem amb l'apartat de la cultura gitana. Dins d'aquest apartat explico quines van ser les primeres aparicions de la presència gitana a Europa, Espanya i Catalunya i quines són les tradicions, costums i lleis de la cultura gitana. Per altra banda, aquesta investigació consta d'una part pràctica formada per diverses entrevistes a docents i equip directiu de l'escola, famílies gitanes i famílies paies. D'aquesta manera, amb l'anàlisi de les entrevistes es mostra la realitat de l'escola, com la comunitat gitana col·labora amb l'escola, com l'escola facilita la inclusió de la comunitat gitana i quines relacions hi ha entre les famílies paies i les famílies d'ètnia gitana.

3. Objectius

Tenint en compte la finalitat d'aquesta investigació i per tal de donar resposta tant a la comunitat gitana com a la inclusió d'aquesta dins l'àmbit educatiu, els objectius de la meva investigació es mostren a continuació:

- Identificar els tipus de relacions que hi ha entre família-escola i escola-infant.
- Estudiar les accions que ofereix l'escola per tal d'afavorir l'assistència regular dels infants d'ètnia gitana dins l'aula.
- Contribuir en l'èxit escolar de l'alumnat d'ètnia gitana.

4. Marc teòric

En aquest apartat del document es presenta la base teòrica del treball dividida en diversos subapartats. Per una banda, ens trobem amb una explicació dels conceptes d'atenció a la diversitat, interculturalitat i multiculturalitat. A continuació, s'explica el concepte d'inclusió i, més concretament, es parla de la inclusió de la cultura gitana dins l'àmbit Europeu, l'àmbit estatal i l'àmbit català. El següent subapartat d'aquest marc teòric és el concepte d'exclusió i, seguidament, es fa referència a l'educació de la cultura gitana, és a dir, quina és la participació de la comunitat gitana i quina és la situació educativa dels infants d'aquesta ètnia. Per acabar amb la base teòrica d'aquest treball, ens trobem amb una explicació més aprofundida de la cultura gitana, és a dir, les tradicions de la cultura gitana i els costums i lleis d'aquesta cultura.

4.1 Atenció a la diversitat

Hi ha una clara relació entre els conceptes de “diversitat” i “atenció a la diversitat”, ja que el primer defineix una realitat, mentre que el segon defineix una intervenció sobre aquesta realitat i reconeix la igualtat de totes les persones (Essomba, 2005). La majoria de dades que s’obtenen a partir de diferents recerques ens donen la certesa que el concepte d’atenció a la diversitat apareix a Catalunya a mitjans dels anys 90. Segons l’Administració educativa, hi ha tres etapes pel que fa al concepte d’atenció a la diversitat:

1. **Etapa 1990-1994:** En aquesta etapa el concepte d’atenció a la diversitat és un sinònim d’Educació Especial.
2. **Etapa 1994-1999:** En aquesta etapa es diferencia entre atenció a la diversitat, la que s’entén com un concepte que s’utilitza per identificar metodologies de treball amb tot l’alumnat, i Educació Especial, concepte que s’utilitza per identificar diverses estratègies educatives amb alumnat que presenta Necessitats Educatives Especials.
3. **Etapa 1999-endavant:** En aquesta etapa el concepte d’atenció a la diversitat es divideix en una dimensió individual i una més social. Per una banda, la dimensió individual se centra més concretament en el comportament de l’alumnat, mentre que la dimensió més social se centra en la relació de l’escola amb el seu entorn.

Pel que fa a la concepció d’atenció a la diversitat des de la perspectiva de la desigualtat, podem observar que ha estat centrada per factors associats a problemàtiques socioeconòmiques o socioculturals (Essomba, 2005). D’afegit, Fernández, (2001) esmenta que identifica tres factors de desigualtats: desigualtats per motius de classe, estretament relacionades amb els factors socioeconòmics, i desigualtats per motius de gènere o d’ètnia estretament relacionades amb els factors socioculturals.

La Generalitat de Catalunya (2005) indica que la LOGSE va incorporar la diversitat al sistema educatiu, l’anomenada Reforma Educativa basada en el tractament de la diversitat. Aquesta llei implanta la possibilitat de tenir present l’observació de cada aspecte diferencial per poder treballar a l’escola, adaptant-se, aquesta, al medi. En canvi, Vigotsky (1979) esmenta que és important tenir la possibilitat dels canvis i transformacions de la persona al medi creant, d’aquesta manera, noves situacions.

4.1.1 Interculturalitat

L'origen del concepte d'interculturalitat sorgeix als Estats Units d'Amèrica durant els anys 60 mentre que a l'Europa continental sorgeix després (Husen i Oppen, 1984). És important tenir present que amb el concepte d'interculturalitat no únicament existeix confusió amb el seu origen, sinó que també amb sobre el seu significat. No obstant això, una de les definicions més clares sobre aquest concepte apareix al llibre de *L'atenció a la diversitat a Catalunya* de Miquel Àngel Essomba. L'autor, plasma la definició d'interculturalitat segons la defineix el Consell d'Europa (1993, p.96):

L'educació intercultural és un procés dinàmic que pretén conscienciar positivament el ciutadà per acceptar la diversitat cultural i la interdependència que això suposa com una cosa pròpia, assumint la necessitat d'orientar el pensament i la política vers la sistematització d'aquest procés, amb la finalitat de fer possible l'evolució vers un nou i més enriquidor concepte de societat i ciutadania.

Aquesta definició explica que l'educació intercultural ha d'estar preparada per ser desenvolupada amb o sense l'existència de diversitat cultural entre les diverses persones que participen en qualsevol procés educatiu.

La interculturalitat neix de l'autoavaluació i de qüestionar-se de tot allò què és teu, és a dir, de la comprensió d'un mateix. D'aquesta manera, serà molt més fàcil i senzill fer el pas d'obrir-se als altres. D'afegit, cal destacar que una bona dinàmica educativa intercultural afavoreix la construcció d'una societat sense cap mena de desigualtat (Essomba, 2005).

Santos i altres (1998) mencionen que per construir la interculturalitat es necessita la possibilitat d'afirmar la mateixa identitat cultural de les altres cultures. És així com, des de l'expressió de la diversitat, la relació intercultural pot arribar a constituir-se en un medi de respecte, cohesió i integració social. D'afegit, cal saber que per construir una societat i una educació intercultural suposa reconèixer tant la igualtat de les cultures minoritàries com el dret a la diferència cultural, valorar la diferència cultural com un aspecte positiu i no negatiu, possibilitat i facilitar el desenvolupament de totes aquelles cultures minoritàries, potenciar i afavorir el coneixement i reconeixement per part de les poblacions majoritàries de les cultures minoritàries més properes i reconèixer les possibilitats d'enriquiment mutu que ofereix la relació igualitària entre cultures diferents (Santos, et. al, 1998).

4.1.2 Multiculturalitat

Tot i que existeixen diversos conceptes de multiculturalitat, en general el terme pot ser entès com el fenomen que assenyala l'existència i convivència de diversos grups culturals en un mateix territori o situació (Hernández, 2007). D'afegit, la definició de multiculturalitat està estretament implicada amb la diversitat cultural, ja que és un projecte de convivència entre diferents cultures.

Les societats modernes cada cop han de fer front a més grups minoritaris que exigeixen que sigui reconeguda, per una banda, la seva identitat i, per altra banda, l'acomodament de les seves diferències culturals (Kimlicka, 1996). Per tant, la majoria d'autors arriben a una mateixa conclusió: la multiculturalitat està estretament relacionada, com s'ha dit anteriorment, amb la diversitat cultural.

Dins l'aula és important que s'introdueixi una convivència de realitats plurals que enriqueixin societat educativa amb les diverses diferències, similituds i necessitats de l'alumnat. Per tant, l'escola ha d'assumir un model d'autonomia cultural i la millora social de l'alumnat augmentant, d'aquesta manera, les seves expectatives, la seva manera de veure el món, trencant el cercle de pobresa i falta d'oportunitats que, sovint, cobreix a les minories (Imbernón, 2000).

L'estudi sobre la població gitana de Catalunya (2005) al·ludeix que Catalunya ha estat un país d'acollida i d'expansió contínua que sempre s'ha preocupat per tenir una convivència pacífica i enriquidora. Per a les persones gitanes, la convivència no ha estat un camí fàcil, ja que es considera una minoria ètnica sense un reconeixement arreu del món. No obstant això, la societat en la qual vivim actualment és una societat multicultural, és a dir, a Catalunya conviuen diverses cultures que expressen diferents maneres de veure la vida, diferents religions, llengües, costums, valors, etc. (Generalitat de Catalunya, 2005).

4.2 Inclusió

A la societat no existeixen dues persones iguals amb les mateixes actituds, interessos, etc. Tampoc existeixen dos infants iguals a l'escola o a la classe. Cada alumne té la seva pròpia manera de ser, el seu estil i ritme d'aprenentatge, la seva motivació i curiositat respecte al coneixement, etc. (Oller i Colomé, 2010).

Els centres educatius es troben davant la lluita de donar suport a la participació i aprenentatge de tot el seu alumnat cada cop amb més diversitat, en la línia d'una escola per a tots. Per tant, és imprescindible que si volem que els alumnes d'altres cultures, alumnes que presenten alguna discapacitat o certes dificultats específiques, o alumnes amb les seves pròpies característiques personals, puguin integrar-se a les aules i posteriorment a la societat com qualsevol altre adult. L'escola ha de donar la possibilitat que els infants puguin trobar-se en situacions habituals de la vida quotidiana per tal d'interactuar entre ells, demanar ajuda si la necessiten o defensar els seus pensaments i ideals. (Oller i Colomé, 2010). La convivència amb alumnes d'altres cultures resulta necessària per al dia a dia de tots els infants, ja que es considera un aspecte positiu (Oller i Colomé, 2010).

Per a poder treballar amb una educació intercultural és fonamental tenir un currículum inclusiu en tots els aspectes, és a dir, és important que les diverses escoles del món disposin d'un currículum amb el qual tots i totes se sentin identificats. Per tant, el parlar d'èxit total en inclusió, fa referència al fet que els membres d'una comunitat educativa se sentin en tot moment un més i part d'aquesta comunitat, és a dir, que tinguin una plenitud social i de desenvolupament (Stainback i Stainback, 1999). Per tant, un bon currículum inclusiu és aquell que no es basa únicament en continguts disciplinaris, sinó que se centra en la individualització de cada infant, és a dir, en el procés individual de cada alumne. Des de l'escola s'ha d'aprofundir en la importància de fomentar la participació de tot l'alumnat en la vida quotidiana escolar, ja que d'aquesta manera, tots els infants se sentiran part de la societat (Oller i Colomé, 2010).

Tot i haver moltes maneres de pensar respecte al concepte d'inclusió, el que si és segur és que la millor cosa que poden fer els sistemes educatius és millorar, ja que la inclusió és un procés inacabat que busca la millora de la qualitat de vida de les persones i, més concretament, millorar la societat en general.

Per tal de centrar-nos més concretament amb la inclusió de la cultura gitana, a continuació s'expliquen d'una manera resumida els tres àmbits que podem trobar dins el *Pla integral del poble gitano a Catalunya (2017-2020)*. Aquests tres àmbits ens parlen de diversos objectius, estratègies, etc. aconseguits i per aconseguir per tal d'afavorir la inclusió de la cultura gitana a Europa, Espanya i Catalunya.

4.2.1 Àmbit europeu

L'any 2018 es va definir i redactar un conjunt d'objectius a favor de la comunitat gitana per afavorir la inclusió d'aquesta a tot Europa (Generalitat de Catalunya, 2018). Els objectius garanteixen l'ocupació laboral entre les persones d'ètnia gitana entre els 20 i els 64 anys, reduir les tasques d'abandonament escolar, augmentar les persones que han assolit i completat els estudis i, finalment, reduir el nombre de persones d'ètnia gitana que es troben en risc de pobresa o bé exclusió social.

Amb la intenció d'aconseguir complir tots aquests objectius i millorar la situació de la població gitana es van crear diverses estratègies. Una de les més destacades per part de la Unió Europea per aconseguir, com s'ha dit anteriorment, la inclusió social del poble gitano, ha estat la creació d'un marc europeu d'estratègies nacionals destinades a aquesta inclusió (Generalitat de Catalunya, 2018). Cal remarcar, que aquestes noves estratègies s'han de dur a terme mitjançant el diàleg amb el poble gitano, ja que aquest ha de participar activament dins d'aquest procés aportant quines són realment les seves necessitats amb relació a l'educació, treball, salut i habitatge.

Les recomanacions que fa la Unió Europea per aconseguir aquesta inclusió són procurar que tots els infants d'ètnia gitana tinguin l'oportunitat d'accedir sense cap mena de discriminació a una formació, crear vincles efectius entre les escoles i la comunitat gitana a partir de la participació activa de les famílies, encarregar-se de disminuir el nombre d'alumnat d'ètnia gitana que abandona secundària i, a més, animar als i les joves d'ètnia gitana a estudiar secundària i superior, oferir a la comunitat gitana accés a la formació i mercat laboral i així donar feina a funcionariat gitano qualificat, oferir accés a una sanitat de qualitat a la població gitana (sobretot nens i nenes i les dones) i fomentar un accés a l'habitatge sense cap classe de discriminació (Generalitat de Catalunya, 2018).

Per tant, la Comissió va haver d'emetre un informe que, tot i destacar aspectes positius com ara el creixement d'atenció a l'educació, assenyala que s'ha de continuar amb la lluita contra la discriminació, especialment contra la discriminació educativa i residencial. La Comissió Europea remarca la importància de reduir l'abandonament escolar, per tant, al gener del 2011 es va dur a terme un informe que recomanava dur a terme polítiques contra l'abandonament escolar dels infants d'ètnia gitana (Generalitat de Catalunya, 2018). Per lluitar contra aquest abandonament, la Comissió Europea destaca com a model educatiu que aconsegueix reduir l'abandonament escolar i ajudar a l'alumnat que es troben en risc d'abandonament, els centres que s'organitzen com a comunitats

d'aprenentatge, centres que tenen en comú una visió, uns valors i uns objectius (Generalitat de Catalunya, 2018).

4.2.2 Àmbit estatal

A l'Estat espanyol s'ha desenvolupat una Estratègia nacional per a la inclusió social de la població gitana, en la que els àmbits més importants són l'educació, el treball, l'habitatge i la salut. Respecte a l'àmbit educatiu, dos dels objectius principals són el d'incrementar el percentatge d'alumnat d'ètnia gitana que hagin completat els estudis postobligatoris i el de reduir la taxa d'abandonament escolar a l'etapa obligatòria (Generalitat de Catalunya, 2018).

Per tal d'assolir aquests objectius, l'Estat espanyol va elaborar el *Plan operativo 2014-2016*, on es troba destacada la inclusió social de la població gitana a les comunitats autònomes i on una de les àrees claus per a la inclusió és l'educació del poble gitano (Generalitat de Catalunya, 2018).

Tot i que en aquest àmbit no especifiquen cap objectiu determinat, s'ha de tenir present en tot moment la no discriminació, la lluita contra el racisme i els crims d'odi, la sensibilització i la formació, entre d'altres (Generalitat de Catalunya, 2018). La lluita contra la discriminació i els delictes d'odi cap a la cultura gitana són prioritat en l'agenda de tots els partits polítics, ja que forma part d'una qüestió de protecció de drets humans.

L'any 2014 es va destacar que, tot i que es van començar a desenvolupar mesures importants cap a la inclusió del poble gitano, s'ha de prestar més atenció als alts nombres d'abandonament escolar, absentisme i falta de continuïtat en educació, segons avalua la Comissió als progressos de l'Estratègia espanyola (Generalitat de Catalunya, 2018). Tot i això, encara que s'està progressant adequadament, encara no es garanteix una igualtat d'oportunitats educatives per als infants de la comunitat gitana.

4.2.3 Àmbit català

L'any 2005 es publica l'*Estudi sobre la població gitana de Catalunya*, el qual presenta dades importants sobre la situació que viu la comunitat gitana a Catalunya. A més, s'explica que tot i que la presència de la comunitat gitana està datada en el segle XV, fins a l'any 2011 el Parlament de Catalunya no reconeix al poble gitano a Catalunya (Generalitat de Catalunya, 2005). D'afegit, aquest estudi serveix com a punt de partida per a l'elaboració del primer Pla integral del poble gitano a Catalunya (2005-2008).

No obstant això, respecte a l'àmbit educatiu, el Departament d'Ensenyament publica el *Pla per a la reducció del fracàs escolar a Catalunya 2012-2018*. Aquest pla té com a objectiu principal reduir a la meitat el fracàs escolar dels infants a Catalunya i que cada centre escolar de Catalunya sigui un centre de qualitat (Generalitat de Catalunya, 2018). Cal destacar que aquest objectiu també és l'eix principal del Govern. Per tal d'aconseguir reduir aquest fracàs escolar per part dels infants, es volen promoure actuacions amb el fi d'augmentar les expectatives de la família, especialment les de la comunitat gitana, vers l'escola i les seves diverses activitats.

Amb referència a l'àmbit de no discriminar, la Generalitat ha establert una llei que té com a objectiu principal fer, amb efectivitat, el dret a la igualtat de tracte i a la no discriminació per raons com ara, la religió, l'origen ètnic, edat, orientació sexual, discapacitat, o d'entre altres condicions socials o personals (Generalitat de Catalunya, 2018). Cal remarcar que l'anterior edició a aquest Pla ja va tenir present aquest marc polític català, així com la situació de la comunitat gitana a Catalunya.

4.3 Exclusió

Guijo (2007) descriu l'exclusió social com la situació en què es troben persones que no poden participar d'una forma plena en la vida econòmica, social i civil, o que els seus ingressos o recursos són tan inadequats que no els permeten gaudir d'un nivell i una qualitat de vida considerada acceptable per la societat en què viuen.

Per tal de reforçar l'afirmació anterior de Guijo, Oller i Colomé (2010) afirmen que si trobem a una persona en risc d'exclusió social, utilitzem uns indicadors determinats, com per exemple la seva situació laboral, l'accés als beneficis socials i sanitaris, els ingressos econòmics que té, entre d'altres.

L'exclusió social a la infància és un factor de risc, ja que pot condicionar a les perspectives futures. Durant la primera infància, aquesta exclusió pot afectar el desenvolupament de les capacitats físiques, cognitives, afectives i socials. Durant la segona infància i l'adolescència, l'exclusió social va estretament relacionada amb el fracàs escolar i l'abandonament d'aquest, als comportaments conflictius i inclús delictius. Finalment, durant l'etapa adulta dificulta l'accés al món laboral i a la integració social (Guijo, 2007).

Les famílies amb risc d'exclusió social presenten certes característiques típiques, com per exemple no col·laborar en l'adaptació dels seus fills o filles en el centre escolar, no s'impliquin en les activitats dutes a terme pels infants, no es col·labori ni s'ajudi amb els treballs escolars ni s'animi a fer-los, etc. Per tant, les famílies en risc d'exclusió social no afavoreixen el desenvolupament de la criatura, ja que degut a les característiques citades anteriorment, no sempre s'assegura el vincle afectiu o l'atenció necessària per als nens i nenes (Guijo, 2007).

L'alt percentatge de situació d'exclusió social que presenta la població gitana ha estat molt tractada i investigada, com també els seus costums i les seves tradicions. Malauradament, aquestes investigacions no han estat fetes a partir de la veu de la població gitana, sinó a partir d'estereotips, etiquetes i prejudicis que porta, des de fa molts anys, el poble gitano. Per tant, durant molts cops els resultats de les investigacions no només han contribuït a superar l'exclusió social del poble gitano, sinó que l'han reproduït i augmentat (Generalitat de Catalunya, 2018).

Per tant, per tal d'atendre aquesta qüestió, la Generalitat de Catalunya concreta un codi per dur a terme una investigació i/o intervenció amb i pel poble gitano, amb l'objectiu de retirar els prejudicis, etiquetes o estereotips i per tant, contribuir a la inclusió social de la comunitat gitana i a millorar la seva qualitat de vida (Generalitat de Catalunya, 2018).

D'afegit, el racisme va estretament relacionat amb l'exclusió. L'estudi de la població gitana de Catalunya (2005) esmenta que actualment es desenvolupa un racisme basat en la diferència entre cultures, diferències que allunyen a les persones dels seus drets com a éssers humans. Actualment es creu que a la societat hi ha un racisme que no es basa en la desigualtat de races, sinó que se centra en les diferències d'ètnies i cultures (Generalitat de Catalunya, 2005).

Pel que fa a la cultura gitana, el fet de creure que les persones gitanes no són capaces de desenvolupar les mateixes tasques que les no gitanes, que no poden viure de la mateixa manera, que no poden complir els seus somnis, etc. comporta a un racisme que discrimina, ja que porta a les persones d'ètnia gitana a l'exclusió social i la marginació (Generalitat de Catalunya, 2005). A més, aquesta discriminació i exclusió social per part de la societat es potencia i s'augmenta de gran manera des dels mitjans de comunicació social. Per tant, des de fa molts anys s'han anat creant un conjunt d'estereotips que han donat pas als prejudicis que actualment té gran part del poble gitano a causa del racisme, la discriminació i l'exclusió social (Generalitat de Catalunya, 2005).

4.4 Educació

L'educació s'ha convertit en un punt fonamental a l'hora de fer referència a la inclusió dels grups que pateixen alguna mena de desigualtat per part de la societat. El que comporta aquest fet és que molt sectors socials se sentin discriminats i exclosos de la societat actual que ens envolta (Generalitat de Catalunya, 2005). L'educació, en canvi, permet l'accés a totes les persones sense importar el seu sexe, la seva edat, classe social o grup cultural (Generalitat de Catalunya, 2005).

4.4.1 Participació de les famílies a l'escola

Els centres educatius no únicament estan formats per l'alumnat i els docents, sinó també per les famílies. Per tant, l'educació ha de ser clara i compartida entre les dues parts que eduquen directament als infants: l'escola i la família. Per tal que aquesta participació es dui a terme, és important que hi hagi una comprensió entre ambdues parts i que es respectin tant les formes de viure, com de pensar, d'interessos o de cultures (Comellas, 2009). És a dir, és important que des d'un principi es presenti un clima de confiança i de diàleg entre ambdues parts i que aquesta comunicació es faci de manera continuada. D'afegit, és important que ambdues parts, família i escola, busquin en tot moment la manera de millorar per tal que aquest procés tingui èxit. Comellas (2009) esmenta que és important que les famílies coneguin com s'intenta educar a l'escola, així com establir acords bàsics entre ambdues parts per tal de respondre a les necessitats dels infants.

No obstant això, sovint es parla de la dificultat o de la poca participació de les famílies a l'hora d'assistir a les diverses reunions o convocatòries de l'escola. Comellas (2009) menciona que en moltes ocasions s'organitzen les trobades a partir d'enquestes que s'envien als pares, mares i famílies per tal de saber quina és la millor hora per convocar aquestes trobades. Tot i això, encara que el professorat dona resposta a les diverses demandes de les famílies, no se'n millora la participació de les famílies a l'escola.

La Llei general d'educació o LGE (1970) planteja un marc per a la igualtat educativa per a totes les persones del país, ja que aquesta llei té com a punt important la igualtat. Tot i que, per una banda, aquesta perspectiva és positiva, en moltes ocasions té un efecte negatiu per al conjunt de persones que no responen al model social i cultural (Generalitat de Catalunya, 2005).

Pel que fa a les famílies gitanes, segons el Pla integral del poble gitano a Catalunya (2017-2020), gran part de les famílies i membres de la comunitat gitana no únicament

participen en actuacions familiars, participen també en les activitats d'aprenentatge de l'alumnat, tant en horari lectiu com en el no lectiu i en la presa de decisions relacionades amb l'educació dels seus fills i/o filles (Generalitat de Catalunya, 2018). Amb aquesta participació el que s'intenta és ajudar a promoure l'acceptació de la cultura gitana i millorar el rendiment escolar i educatiu dels infants que pertanyen a minories culturals (Generalitat de Catalunya, 2018).

4.4.2 Situació educativa dels infants d'ètnia gitana

La situació educativa dels infants d'ètnia gitana és complicada i, tot i que gran part de les famílies gitanes valoren l'educació i desitgen que els seus fills i filles vagin a l'escola, aquests desitjos van per davant de la realitat (Abajo, 1997).

Per una banda, Abajo (1997) agrupa en quatre èpoques l'escolarització dels infants d'ètnia gitana:

1. **Fins els anys 60:** Molts pocs gitanos anaven a l'escola. Si més no, els infants que anaven a l'escola duraven molt poc.
2. **Entre els anys 60 i 70:** Tots aquells infants que ja estaven assentats en algun poble anaven a l'escola de manera regular.
3. **Anys 80:** A partir d'aquest moment es generalitza l'escolarització i s'escolaritzen tant els infants que porten menys temps assentats en un mateix lloc, com aquells més pobres i apartats de la societat.
4. **Anys 90:** Els infants d'ètnia gitana estan escolaritzats i comencen a assistir casos aïllats de manera regular.

Per altra banda, l'estudi sobre la població gitana de Catalunya (2005) assenyala que la situació educativa dels infants d'ètnia gitana és complicada tant per l'Administració pública com per les famílies i escola. Per aquest motiu, la Generalitat de Catalunya decideix aprofundir en el tema i realitzar diverses enquestes a persones d'ètnia gitana d'entre 11 i 86 anys. Els resultats finals de les enquestes mostren una evolució positiva a nivell educatiu i, a més, mostren una superació de les desigualtats educatives. No obstant això, és interessant veure com les persones més grans de 41 anys gairebé mai han estat escolaritzades o, si han estat escolaritzades no han finalitzat els estudis (Generalitat de Catalunya, 2005). D'afegit, les persones d'ètnia gitana entenen i expressen que l'educació és fonamental i un element clau per a la superació de les seves desigualtats (Generalitat de Catalunya, 2005).

L'estudi sobre la població gitana de Catalunya (2005) també esmenta que pel que fa la situació educativa de les nenes, les adolescents i les joves gitanes és pitjor, ja que el sexe femení pateix una discriminació afegida quan parlem d'educació. Com he dit anteriorment, les persones d'ètnia gitana volen que els seus fills i filles estudiïn però, tot i això, plantegen contradiccions com desconfiança cap la sistema educatiu, ja que no es planteja una educació multicultural que respecti a la cultura gitana. Per aquest motiu, les famílies gitanes demanen que l'escola dels seus fills i filles sigui una escola sense racisme i sense perjudicis cap als infants.

4.5 Cultura gitana

Geertz (1973) defineix el concepte de cultura com un sistema de concepcions expressades de manera simbòlica per mitjà de les quals la gent es comunica i desenvolupa el seu coneixement sobre les actituds cap a la vida.

L'estudi sobre la població gitana de Catalunya (2005) esmenta que la cultura gitana s'ha de veure des d'una perspectiva dinàmica, d'expressió pública i de pautes per a la vida. Les persones gitanes es descriuen a si mateixes com a pertanyents de la cultura gitana amb unes expressions públiques concretes com ara la seva bandera, formada amb el blau del cel, el verd de la terra o del camp i al mig una roda de carro vermella que simbolitza el camí i que són el poble nòmada per excel·lència, i la llengua, que és el romanó o *caló* (Generalitat de Catalunya, 2005). D'afegit, les persones d'ètnia gitana no únicament es queden amb aquestes dues concepcions, sinó també li donen molta importància als valors com el respecte a les persones grans, la solidaritat, etc. i els seus costums, com les formes de casament, l'hospitalitat, les celebracions, la gastronomia, entre d'altres (Generalitat de Catalunya, 2005)

4.5.1 Les primeres aparicions de la presència gitana a Europa, Espanya i Catalunya

Des de l'Associació gitana Unión Romaní (s.d) s'explica que el poble gitano prové de l'Índia, més concretament de la regió del Punjab. Durant el segle IX, l'Islam envaeix l'Índia i els indis d'aquell territori migren cap a l'oest. La segona migració, en canvi, es produeix durant el segle XIII, quan actualment els anomenats gitanos abandonen les seves cases en veure l'arribada de l'exèrcit mongol, el qual envaeix el territori. La població anava cap a l'oest i finalment el camí els va portar fins a la riba del Mediterrani Occidental. Els immigrants indis, procedents de diverses tribus, van casar-se entre si i

van formar un poble denominat *Dom* o *Rom*. Gran part d'aquells indis van seguir el seu camí fins a Europa i els seus descendents són els coneguts, actualment, com a gitanos. Per tal de trobar una millor condició de vida, diversos grups de gitanos van viatjar seguint el sol, travessant diversos llocs fins a arribar a Europa. Finalment, Grècia i Armènia van ser dos llocs centrals pel pas dels gitanos des de l'Orient fins al continent europeu. A mitjans del segle XIV, es coneix l'establiment de les primeres persones gitanes establertes a gairebé totes les illes del Mediterrani i a la Grècia continental. Finalment, a poc a poc els gitanos es van anar estenent per tota Europa.

Pel que fa a la presència dels gitanos a Espanya i Catalunya, l'estudi sobre la població gitana de Catalunya (2005), esmenta que la presència dels gitanos a Espanya està establerta al segle XV. Arribats a la península a través dels Pirineus, la seva presència té data de 1425, quan el rei Alfons el Magnànim concedeix una cèdula de pas a Joan i Tomàs, als quals són anomenats comtes d'Egipte Menor (Generalitat de Catalunya, 2005). D'afegit, cal destacar que la paraula "gitano" sorgeix gràcies al nom d'Egipte Menor. A partir d'aquest moment els gitanos es dispersaran per la resta del país.

Tant a Catalunya com a la resta del món, les persones gitanes estan fent un gran esforç per recuperar i desenvolupar tots aquells elements històrics i culturals que donen suport al seu poble. Molts documents ens indiquen com autors de la cultura catalana com ara Ausiàs March o Joanot Martorell han volgut posar personatges d'ètnia gitana o bé citar a la cultura gitana dins de les seves obres (Generalitat de Catalunya, 2005). No obstant això, les persones gitanes i no gitanes a Catalunya no poden començar una relació nova amb un clima de confiança i basada en el diàleg, oblidant la història passada però viscuda, ja que durant molt de temps aquesta relació ha sigut conflictiva, creant d'una manera recíproca gran quantitat d'estereotips i prejudicis (Generalitat de Catalunya, 2005).

4.5.2 Tradicions, costums i lleis de la cultura gitana

Durant el pas dels anys, els costums, lleis i tradicions del poble gitano han anat variant de manera positiva. Tot i que existeixen algunes diferències respecte a l'ús dels costums dels gitanos d'Espanya i els de la resta d'Europa, les tradicions o lleis són sempre les mateixes.

Pel que fa a la llei gitana, és important tenir present que, per una banda, les normes de la cultura gitana són totes orals i, per tant, no es trobaran en cap mena de llibre escrit i,

per altra banda, la tradició i la llei van estretament relacionades, és a dir, és el mateix parlar de llei o tradició.

Tot i que les lleis gitanes sempre són les mateixes per a tothom, són establertes per l'home o homes més grans de cada família o clans, homes anomenats patriarques. Les lleis i tradicions bàsiques per totes les persones gitanes i que són sempre respectades tant pels gitanos d'altres famílies com per a la mateixa família, són:

- Engany, delictes, abusos, o mort d'una persona gitana cap a una altra persona gitana.
- No respectar a les persones grans.
- Incompliment d'una llei general o específica per algú establerta per una persona gran d'ètnia gitana.
- Abandonament de la família en moments complicats.
- Que les dones no arribin verges al matrimoni.
- No tractar amb respecte els difunts de la mateixa família o d'una altra família gitana.
- Maleir a una altra persona gitana posant a difunts pel mig.
- Ser infidel a la teva parella un cop casat o casada.

Incomplir les lleis o tradicions gitanes sempre tenen per conseqüència alguna mena de càstig que posaran els patriarques segons allò comès per la persona o persones gitanes. Aquest càstig pot anar des d'una sanció econòmica fins a una agressió física o la prohibició d'estar en un territori determinat. Cal remarcar que el càstig major per les persones gitanes que no compleixin les lleis o tradicions establertes pels patriarques és l'expulsió de tot el grup familiar.

Pel que fa als costums, aquests poden variar segons la procedència de cada família o clan. D'afegit, podem parlar tant de costums com de valors. Per tant, els costums bàsics de la cultura gitana són:

- Tira de peladelles un cop la dona gitana ha demostrat la seva virginitat.
- La vara o *ram* com a símbol de respecte pels ancians.
- Ser hospitalari amb les persones d'ètnia gitana.
- Unió familiar en moments complicats com una mort o una hospitalització.
- Parlar de vostè a les persones més grans.
- Posar-se dol quan hi ha una mort. El temps d'aquest dol variarà segons la relació amb la persona morta.

És important remarcar la importància de les persones grans dins de la comunitat gitana, ja que seran els encarregats de solucionar qualsevol conflicte que sorgeixi entre persones, famílies o clans d'ètnia gitana. Davant de qualsevol conflicte, els ancians considerats gitanos de respecte formaran l'anomenat *Consell d'Ancians* per debatre i solucionar el conflicte. Per tant, la decisió final dels gitanos de respecte intentarà ser beneficiosa per ambdues parts sempre que la situació ho permeti i estarà basada en els valors i lleis bàsiques de la cultura. Finalment, cal remarcar que la decisió final haurà de ser acceptada per tots els gitanos sigui quina sigui.

5. Metodologia

5.1 Pla de treball

A continuació es mostra el pla de treball que s'ha portat a terme a l'hora de realitzar la part pràctica del treball:

SETMANES REALITZADES	TASQUES REALITZADES
Setmana del 10 al 14 de de febrer.	Primers correus a la directora d'Educació Infantil de l'escola.
Setmana del 17 al 21 de febrer.	Primeres reunions amb la directora d'Educació Infantil per explicar-li la finalitat de la meva investigació.
Setmana del 2 al 6 de març.	Amb l'escola es decideix fer les entrevistes als docents la setmana del 16 al 20 de març.

Setmana del 23 al 27 de març.	Rebo totes les entrevistes, tant les de les docents, com les de les famílies gitanes i paies.
Setmana del 30 de març al 3 d'abril.	Transcripció de les entrevistes.
Setmanes del 20 al 24 de març i del 27 de març a l'1 de maig.	Realització de l'anàlisi i resultats de les entrevistes i realització de les conclusions.

5.2 Disseny i procediment

Pel que fa al disseny, aquest treball correspondrà a un estudi de cas, estudi basat en un únic tema i una única escola, amb l'objectiu d'estudiar el context natural de l'escola, mitjançant diverses entrevistes, tant als docents de l'escola com a les famílies dels infants, tant d'ètnia gitana com no.

L'estudi de cas és l'estudi d'un cas singular que es basa en una investigació, és a dir, que es basa en un fenomen, una organització, etc. En aquest estudi, el fenomen, és a dir, el cas, s'ha d'estudiar dins del context en el qual es desenvolupa (Bassaganya, 2019). Tot i que en un estudi de cas s'utilitzen diverses fonts com ara l'observació (directa o participant), les entrevistes, els grups de discussió, els qüestionaris, etc. per l'obtenció de dades, en aquest cas únicament s'utilitzaran les entrevistes, les quals explicaré més endavant. D'afegit, Stake (2005) esmenta que hi ha diversos tipus d'estudis de cas segons la seva finalitat: l'estudi de cas intrínsec, que consisteix en un estudi de cas amb el seu propi interès, és a dir, ni és representatiu d'altres casos ni és rellevant per tenir un determinat problema o tret específic, l'estudi de cas instrumental i l'estudi de cas col·lectiu.

Pérez Serrano (1994) esmenta que se'ns plantegen uns altres tres tipus de casos segons l'informe d'investigació: l'estudi de cas descriptiu, l'estudi de cas interpretatiu i l'estudi de cas evaluatiu.

Per tant, és important tenir present que la meva investigació consisteix en un estudi de cas intrínsec segons la seva finalitat, ja que consisteix en un estudi de cas amb el seu propi interès, és a dir, ni és representatiu d'altres casos ni és rellevant per tenir un determinat problema o tret específic (Stake, 2005) i en un estudi de cas interpretatiu segons l'informe d'investigació, ja que és un estudi de cas format per un conjunt de riques descripcions (Pérez Serrano, 1994).

Per altra banda, hi ha estudis de cas amb un enfocament qualitatiu i quantitatiu. Aquesta investigació correspon a un estudi de cas amb enfocament qualitatiu, ja que l'entrevista és la tècnica principal de les investigacions qualitatives (Díaz *et al.*, 2013).

Els crítics de l'enfocament qualitatiu consideren aquest enfocament subjectiu, invàlid i majoritàriament especulatiu sense dades que donin suport a les conclusions (Hernández *et al.*, 2010). D'afegit, Stake (2005) esmenta que l'objectiu de la investigació qualitativa és la comprensió centrant-se en els fets; mentre que la investigació quantitativa basarà la seva cerca en les causes.

Pel que fa al procediment, es va dur a terme a partir de diversos passos. Per començar aquest treball, es va buscar tota la base teòrica a partir de diversos articles, de revistes i de llibres de la biblioteca. A continuació, es va fer una primera visita a l'escola escollida, escola situada al districte esquerre de l'Eixample de Barcelona. En aquesta primera reunió al centre amb la directora d'Educació Infantil, es va parlar de la base del meu treball i dels objectius de la meva investigació. Així doncs, vam parlar de les entrevistes i de les docents que serien entrevistades. Per tal de crear un clima de confiança, vaig comentar a la Y. (directora d'Educació Infantil) la importància de mantenir la privacitat de l'escola i de les persones entrevistades i de la importància de què tinguessin un full de consentiment, en el que s'explicava el tema del treball, els seus objectius i quin era el propòsit d'aquest, abans de començar l'entrevista (aquest full es pot trobar a l'annex). Tot i que en un principi la idea era realitzar les entrevistes durant la setmana del 16 al 20 de març del 2020, a causa de la pandèmia del virus COVID-19, vam haver de realitzar les entrevistes de manera virtual, ja que tots els centres educatius de Catalunya i arreu d'Espanya estaven tancats en confinament.

Un cop finalitzades les entrevistes, es van transcriure a l'apartat de l'annex i es van extreure les conclusions corresponents. D'afegit, cal destacar que preguntes i respostes van ser dividides en diverses categories per tal de fer un correcta anàlisi dels resultats. A continuació, es van relacionar els resultats obtinguts de les entrevistes amb el marc

teòric del treball i s'esmenten les limitacions que vaig tenir a l'hora de fer l'estudi. Finalment, s'estableixen unes conclusions respecte a les entrevistes i resultats obtinguts i unes conclusions finals de la investigació en general.

5.3 Instruments

Amb l'objectiu d'obtenir una bona investigació, és necessari tenir present les diverses tècniques de recollida de dades d'aquest treball. Tot i que en un primer moment vam pensar en l'observació dins d'una aula amb alumnat gitano, a causa del virus COVID-19 vam haver de prescindir de les observacions i centrar-nos, únicament, amb les entrevistes.

Per tant, l'entrevista va ser l'instrument principal de recollida de dades amb la finalitat de relacionar la part pràctica amb la base teòrica. Per a aquesta investigació s'han portat a terme sis entrevistes per tal de saber quina és la seva manera de pensar, els seus sentiments i les opinions de les persones entrevistades. Les entrevistes es van realitzar a dues a famílies d'ètnia gitana, a dues a famílies paies i a dues a docents i equip directiu de l'escola. Tot i que les preguntes van ser d'autoria pròpia, en totes surt una pregunta en la qual vaig haver d'utilitzar l'Estudi sobre la població gitana de Catalunya (2005), ja que parla de l'absentisme i abandonament escolar de l'alumnat gitano. Tot i que en un principi l'objectiu era dur a terme les entrevistes a partir de les preguntes fetes i una gravadora, a causa del virus COVID-19 vaig haver de realitzar les entrevistes de manera virtual. No obstant això, cal remarcar que abans de fer les entrevistes, els entrevistats van ser informats de l'objectiu de les entrevistes i de quina seria la seva finalitat, per tant, abans de realitzar-les, les persones entrevistades van haver de donar el seu consentiment. Les entrevistes d'aquesta investigació, tant les preguntes per a realitzar com les entrevistes ja transcrites, es troben al final d'aquest treball, més concretament a l'apartat d'annexos.

Díaz *et al.*, (2013) esmenten que l'entrevista es defineix com una tècnica de gran utilitat a les diverses investigacions qualitatives per tal d'obtenir dades. A més, els autors creuen que l'entrevista és una conversa proposada amb un fet determinat. D'afegit, els autors defensen que hi ha tres tipus de classificació d'entrevistes: l'entrevista estructurada o enfocada, l'entrevista no estructurada i l'entrevista semiestructurada.

Davant d'aquests tipus d'entrevistes, és important tenir present que en aquest treball s'ha portat a terme el tipus d'entrevista semiestructurada, ja que les preguntes han estat

plantejades prèviament a fer l'entrevista, però s'han ajustat a les persones entrevistades i a les condicions viscudes. Díaz *et al.*, (2013) esmenten que l'entrevista semiestructurada correspon a aquell tipus d'entrevistes que presenten un grau de flexibilitat i faciliten la investigació de qualsevol estudi. A més, tot i ser preguntes pensades amb anticipació poden ajustar-se a les persones entrevistades durant l'entrevista. D'afegit, Martínez (1998) esmenta que per portar a terme una bona entrevista de tipus semiestructurada cal seguir els següents passos:

- L'entrevistador/a ha d'anar a l'entrevista amb una guia amb totes les preguntes formulades.
- És important que el lloc on es realitzi l'entrevista sigui agradable i faciliti un diàleg entre l'entrevistador/a i la persona entrevistada.
- L'entrevistador o entrevistadora prèviament a l'entrevista ha d'explicar a la persona entrevistada la finalitat de l'entrevista.
- És important agafar les dades necessàries de la persona o persones entrevistades per a la investigació.
- Cal que la persona entrevistadora tingui una actitud positiva i ajudi al fet que hi hagi un clima de confiança entre ella i la persona entrevistada.
- Seguir la guia de preguntes és important, tot i que és fonamental que la persona entrevistada respongui a les preguntes de manera lliure i espontània. Per tant, si l'entrevistador o entrevistadora ho creu necessari, pot canviar l'ordre de les preguntes en qualsevol moment.
- Sempre amb prudència i sense pressió és important que l'entrevistador/a convidi a la persona o persones entrevistades a aprofundir en aquells temes rellevants per l'estudi.

6. Anàlisi i resultats

Per tal de realitzar l'anàlisi de dades es van utilitzar les dades obtingudes de les sis entrevistes fetes prèviament. Per tant, per extreure les dades es van apuntar en un altre document les diverses preguntes i respostes de les entrevistes realitzades i es van extreure diversos eixos relacionats tant amb les respostes de les entrevistes, com amb el marc teòric i objectius de la investigació. Un cop plasmades les parts més rellevants de les respostes de les entrevistes dins dels diversos eixos, es van transcriure dins d'aquest document.

Les entrevistes van ser realitzades a sis persones: dos docents, dos mares d'ètnia gitana i una mare i un pare paios. Per tal de respectar la identitat de les persones entrevistades, abans de l'entrevista es va firmar una autorització de consentiment i es va arribar a la conclusió d'utilitzar les inicials del seu nom durant tot el treball.

Per tant, les entrevistes de la meua investigació van ser les següents:

DOCENTS	FAMÍLIES D'ÈTNIA GITANA	FAMÍLIES PAIES
La N. , coordinadora d'Educació Infantil i mestra especialitzada en anglès.	A la S. , mare d'una nena de P5 i un nen de P4.	A la T. , mare d'una nena de P5.
La P. , mestra de P3 i membre de l'Equip Pastoral.	A la B. , mare d'un nen de P3 i una nena de P5.	Al D. , pare d'un nen de P3.

Per dur a terme adequadament l'anàlisi i resultats de la investigació, és important tenir present que s'han dividit les entrevistes en sis eixos principals:

- Tipus de relació que hi ha entre l'escola i la família. En aquest punt sobretot es treballa la participació de les famílies.
- Absentisme i abandonament escolar dels infants d'ètnia gitana. En aquest eix s'han analitzat els resultats de com millorar la situació educativa dels infants gitanos.
- Com aconseguir que les famílies gitanes se sentin més valorades dins l'escola. En aquest punt s'ha volgut presentar la importància de la inclusió de la comunitat gitana.

A partir de realitzar l'anàlisi de les entrevistes a partir dels diversos eixos relacionats tant amb les preguntes de les entrevistes, com amb el marc teòric del treball i objectius de

la investigació, es presenta de forma més detallada el contrast d'aquest estudi, és a dir, el que diuen els diversos autors esmentats a la base teòrica i el que realment passa a l'escola escollida per fer la meua investigació.

A més a més, cal remarcar que la discussió del marc teòric del treball amb la resposta dels docents i famílies, ha estat dividida amb els mateixos eixos principals de l'anàlisi: tipus de relació que hi ha entre l'escola i la família, absentisme i abandonament escolar dels infants d'ètnia i com aconseguir que les famílies gitanes se sentin més valorades dins l'escola.

Per tant, a continuació s'exposen els resultats obtinguts de l'anàlisi de dades realitzats a partir dels diversos eixos citats anteriorment.

Tipus de relació que hi ha entre l'escola i la família

Totes les persones entrevistades en aquesta investigació consideren que és molt important la participació de totes les famílies a l'escola.

Ambdues docents estan d'acord que a l'escola es fomenta la participació de les famílies i és molt important la participació d'aquesta dins l'escola. No obstant això, a les famílies gitanes els hi costa més apropar-se, ja que s'impliquen poc a les diverses activitats que ofereix l'escola. La P., mestra de P3, durant l'entrevista esmenta: "És important la participació de les famílies gitanes igual que la de les altres famílies, tot i que a elles els hi costa més apropar-se."

Pel que fa a les famílies gitanes, ambdues mares estan d'acord que la relació entre l'escola i la família és bona. A més, ambdues mares esmenten que intenten participar en les diverses activitats que ofereix l'escola sempre que poden.

Pel que fa a les famílies paies, la T. esmenta que la relació entre l'escola i la família és bona, tot i que considera que la relació de l'escola amb les famílies d'ètnia gitana canvia. La T., esmenta: "La relació de l'escola i les famílies gitanes canvia, ja que si falten a alguna reunió o alguna cosa, el professorat penso que creu que entra dins els límits de la normalitat." En D., en canvi, creu que la relació entre l'escola i les famílies gitanes no canvia, ja que l'escola tracta de la manera mateixa i igual de bé a tothom.

Recordant el que diu la teoria sobre aquest eix, Comellas (2009) esmenta que l'educació ha de ser clara i compartida entre les dues parts que eduquen directament als infants: l'escola i la família. Per tal que aquesta participació es porti a terme, és important que hi hagi una comprensió entre ambdues parts i que es respectin tant les formes de viure, com de pensar, d'interessos o de cultures. Per part de l'escola comenten que les famílies gitanes s'impliquen poc amb les diverses activitats que planteja l'escola. A més, les docents expliquen que és important que totes les famílies participin amb l'escola, tot i que a les famílies gitanes els hi costa més apropar-se. D'afegit, les docents també expliquen que creuen que les famílies gitanes se senten valorades dins l'escola, tant elles com qualsevol altra família, sigui quina sigui la seva religió, cultura o ètnia. No obstant això, per part de les famílies entrevistades comenten que creuen que potser faria falta implicar-se més en la cultura gitana, per tal que es conegués més als pares i mares gitanos de l'escola i els seus costums. Per tant, amb tot el que comenten la N. i la P., em puc adonar que l'educació clara i compartida que ens esmenta Comellas (2009), no es porta a terme a l'escola escollida per a la investigació.

Segons el Pla integral del poble gitano a Catalunya (2017-2020), gran part de les famílies i membres de la comunitat gitana no únicament participen en actuacions familiars, participen també en les activitats d'aprenentatge de l'alumnat, tant en horari lectiu com en el no lectiu i en la presa de decisions relacionades amb l'educació dels seus fills i/o filles (Generalitat de Catalunya, 2018). Les famílies gitanes entrevistades comenten que intenten participar, sempre que el temps els hi permeti, a totes aquelles activitats que proposa l'escola. No obstant això, l'escola considera, com he dit anteriorment, que les famílies gitanes s'impliquen poc en tot allò relacionat amb activitats escolars. D'afegit, una de les famílies paies entrevistades ens afirmen que a les diverses reunions que es duen a terme, les famílies gitanes no solen anar a cap, tot i no estar discriminades en cap moment.

Absentisme i abandonament escolar dels infants d'ètnia gitana

Cinc de sis persones entrevistades en aquesta investigació comenten que actualment a l'escola encara hi ha absentisme escolar per part de la comunitat gitana. No obstant això, en tot moment ens parlen d'absentisme i no d'abandonament escolar. D'afegit, totes les persones entrevistades, a les quals se li ha fet la pregunta de si creuen que amb una mestra gitana els infants anirien més sovint a l'escola, estan d'acord que la situació dels infants gitanos no canviaria.

Ambdues docents consideren que a l'escola encara hi ha absentisme escolar amb els infants d'ètnia gitana, sobretot amb els més petits. La N., coordinadora d'Educació Infantil i mestra especialitzada en anglès, esmenta: "Sembla que no valorin l'educació que els hi puguem donar". L'escola en tot moment intenta reduir aquest absentisme escolar al màxim, sigui parlant amb les famílies o donant el suport que realment necessitin. A més, l'escola intenta fer comprendre a les famílies la importància d'anar a l'escola per tal que els seus fills i filles puguin construir-se un futur. La P., esmenta: "Hem anat aconseguint amb certes famílies que portin més sovint als nens i nenes a l'escola". Respecte en reduir l'absentisme escolar dels infants gitanos a partir de tenir una mestra gitana a l'aula, ambdues mestres comenten que creuen la cosa no canviaria. La N. esmenta: "Crec que volen quedar-se dins del seu cercle familiar i d'amistat de l'ètnia, com sempre han fet."

Pel que fa a les famílies gitanes, ambdues mares estan d'acord que a l'escola encara existeix l'absentisme escolar dels infants gitanos, tot i que molts entenen que han de portar als seus fills a l'escola perquè és un bé per ells. La B., esmenta: "Penso que (l'absentisme) és un problema dels pares. Penso que s'ha de treballar conjuntament i conscienciar als nens que han d'estudiar, han de ser persones, han de tirar endavant i tenir una feina al futur".

Pel que fa a les famílies païes, la T. comenta que creu que a l'escola encara hi ha absentisme per part dels infants gitanos, mentre que en D. desconeix el tema.

Recordant el que diu la teoria sobre aquest eix, Abajo (1997) esmenta que la situació educativa dels infants d'ètnia gitana és complicada i, tot i que gran part de les famílies gitanes valoren l'educació i desitgen que els seus fills i filles vagin a l'escola, aquests desitjos van per davant de la realitat. L'escola en tot moment demostra un gran interès per reduir al màxim l'absentisme i abandonament escolar dels infants d'ètnia gitana. D'afegit, tot i que les famílies gitanes entrevistades són conscients que actualment encara hi ha absentisme i abandonament escolar per part de la comunitat gitana, també són conscients que portar als infants a l'escola és bo per al futur dels seus fills o filles. Per tal de recolzar el que diuen les famílies d'ètnia gitana, la Generalitat de Catalunya (2005) esmenta que les persones d'ètnia gitana entenen i expressen que l'educació és fonamental i un element clau per a la superació de les seves desigualtats.

L'educació s'ha convertit en un punt fonamental a l'hora de fer referència a la inclusió dels grups que pateixen alguna mena de desigualtat per part de la societat. El que

comporta aquest fet és que molt sectors socials se sentin discriminats i exclosos de la societat actual que ens envolta (Generalitat de Catalunya, 2005). És important tenir present que tot i que la societat educativa s'esforça a intentar reduir l'absentisme escolar dels infants d'ètnia gitana i fer-los partícips, tant a ells com a les famílies, de les diverses activitats de l'escola, els gitanos i gitanes no se senten prou valorades i creuen que és necessari tenir més present la cultura gitana dins les aules. No obstant això, segons les famílies gitanes entrevistades, cada cop més la comunitat gitana intenta participar en les diverses activitats o esdeveniments que prepara l'escola.

Com aconseguir que les famílies gitanes se sentin més valorades dins l'escola

Tres de sis persones entrevistades creuen que s'hauria de parlar més dins l'escola sobre la comunitat gitana, mentre que les altres tres creuen que parlant de les cultures en general hi ha suficient, ja que les hem de tractar a totes per igual.

Ambdues docents estan d'acord que a l'escola treballen en comú totes les cultures, no es parla de cap cultura específicament. A més, ambdues docents esmenten que sí que creuen que les famílies gitanes se senten valorades per part de l'escola, ja que l'escola intenta en tot moment tractar a totes les famílies per igual, sigui quina sigui la seva religió, cultura o ètnia. La N. esmenta: "El que intentem és que tothom s'integri a la nostra societat i es pugui relacionar correctament."

Pel que fa a les famílies gitanes, ambdues mares creuen que s'hauria de parlar més sobre la cultura gitana dins l'aula o a l'escola en general. Ambdues mares creuen que s'hauria d'aprofundir més per tal que les persones paies coneguin més els seus costums. La B., esmenta: "Ens tenen pel que es veu a la televisió i en veritat som persones normals i corrents, paguem impostos i som persones coherents". La S., en canvi, expressa que creu que les famílies gitanes se sentirien més valorades per part de l'escola si respectessin més els costums de la comunitat gitana.

Pel que fa a les famílies paies, la T. pensa que el que poden aportar les famílies a l'escola per tal d'afavorir la inclusió de la comunitat gitana és el ser una mica més permissius, comprensius i amb la ment més oberta, mentre que en D. creu que les famílies no poden aportar gaire per tal d'afavorir la inclusió de l'ètnia gitana a l'escola. Respecte al parlar més de la cultura gitana dins les aules, la T. creu que si que seria necessari, ja que potser s'entendria millor a la comunitat gitana. En D., en canvi, esmenta: "Penso que s'ha de parlar de la mateixa manera que qualsevol altra cultura."

Per tal d'ajudar a les famílies gitanes a sentir-se més valorades, en D. comenta que desconeix com fer-ho, mentre que la T., tot desconeixent el tema, creu que potser seria bona idea implicar-se més en la cultura gitana.

Recordant el que diu la teoria sobre aquest eix, autors com Oller i Colomé (2010) esmenten que l'escola ha de donar la possibilitat que els infants puguin trobar-se en situacions habituals de la vida quotidiana per tal d'interactuar entre ells, demanar ajuda si la necessiten o defensar els seus pensaments i ideals. D'afegit, creuen que la convivència amb alumnes d'altres cultures resulta necessària per al dia a dia de tots els infants, ja que es considera un aspecte positiu. A més, ambdós autors creuen que un bon currículum inclusiu és aquell que no es basa únicament en continguts disciplinaris, sinó que se centra en la individualització de cada infant, és a dir, en el procés individual de cada alumne. D'aquesta manera, si per part de l'escola s'aprofundeix en fomentar la participació de tot l'alumnat, tots els infants se sentiran part de la societat escolar.

La N., coordinadora d'Educació Infantil i mestra especialitzada en anglès, m'explica que a l'escola es treballen els valors del respecte cap a tothom, sigui de la cultura que sigui. Tot i això, ambdues docents entrevistades comenten que dins l'aula no es parla de cap cultura específicament, sinó que treballen en comú totes les cultures. D'afegit, les dues mestres estan d'acord que l'escola valora a totes les famílies sigui quina sigui la seva cultura, religió o ètnia, tal com esmento anteriorment. A més, la N. ens comenta que l'escola en tot moment intenta que totes les famílies i infants s'integrin en la nostra societat i que quan tinguin qualsevol inquietud o necessitat la comentin amb l'escola per tal de brindar l'ajuda corresponent.

Per part de les famílies gitanes, ambdues famílies creuen que s'hauria de parlar més sobre la cultura gitana dins l'aula, ja que d'aquesta manera la societat veuria al poble gitano d'una altra manera.

7. Conclusions

Per tal de realitzar les conclusions corresponents a la meva investigació, és important tenir present que, després de realitzar les entrevistes i l'anàlisi i resultats de la investigació, per fer les conclusions s'ha dividit tota la part pràctica en tres temes principals: la importància de la inclusió de la comunitat gitana dins l'escola, la relació

entre l'escola i la família i la importància de reduir l'absentisme i l'abandonament escolar dels infants d'ètnia gitana.

Tot i que a continuació explicaré de manera més detallada els tres temes principals, és important recordar que l'escola escollida per dur a terme la investigació està situada a un barri de Barcelona amb alt percentatge de població gitana. Malgrat que sigui un barri amb gran població gitana, no tots els infants van a l'escola, sobretot a l'etapa d'Educació Infantil. No obstant això, l'escola els convida a assistir i participar en totes les activitats escolars per tal que se sentin còmodes i un més dins l'escola i amb l'àmbit educatiu en general. Tot i això, cal esmentar que la comunitat gitana encara no està inclosa del tot a l'escola.

Per una banda, la inclusió de la comunitat gitana a l'escola encara no està del tot establerta, ja que tot i no ser com abans, les famílies gitanes no se senten prou valorades per part de l'escola i creuen que s'hauria de parlar més seguidament i concretament sobre la cultura gitana dins les aules. Personalment, penso que és bàsic tenir, com a mestra, la necessitat de conèixer tots els àmbits de la cultura gitana (entorn, costums...), ja que d'aquesta manera se li pot donar resposta a tothom.

Pel que fa a la participació de les famílies a l'escola, tot i que l'àmbit educatiu s'esforça a realitzar activitats per tal de promoure la participació de les famílies d'ètnia gitana, la comunitat gitana encara esdevé poc participativa. Tot i que actualment comencen a intentar participar i tenir ganes de contribuir amb l'escola, la majoria de famílies gitanes encara no se senten prou incloses i valorades per part de la societat educativa, la qual cosa provoca que encara hi hagi un distanciament entre escola i família.

Per altra banda, pel que fa a l'absentisme i abandonament escolar dels infants d'ètnia gitana, l'àmbit educatiu s'esforça per reduir al màxim aquest absentisme i abandonament escolar per part dels infants gitanos. Tot i que cada cop hi ha menys absentisme escolar, encara trobem alguns casos. No obstant això, personalment crec que la comunitat gitana hauria de posar més de la seva part i entendre que portar als infants a l'escola és bo pel seu futur. D'afegit, penso que l'escola ha de saber explicar a les famílies gitanes que portar als seus fills i filles a l'escola no és sinònim d'abandonar els costums i tradicions gitanes, ja que és un tema que preocupa a gran part de la comunitat gitana. No obstant això, el sistema educatiu avançaria més i de manera més positiva quan dins del professorat hi hagués més diversitat, ja que d'aquesta manera tothom estaria fent inclusió de veritat. A més a més, tant els infants com les famílies

veurien un referent on reflectir-se. Actualment, tot i que cada cop anem avançant més, encara hi ha certes resistències. Per tant, penso que escola i família ha de treballar conjuntament i aconseguir tenir una bona relació basada en el respecte i la confiança mútua per aconseguir el benestar de tots els infants de l'escola.

D'afegit, aquesta investigació com a mestra d'Educació Infantil m'ha servit per tenir present la importància de tenir coneixement de les diverses cultures estant o no dins l'aula, ja que el coneixement ens portarà a atendre a tots els infants. D'afegit, penso que les mestres d'Educació Infantil hauríem de tenir més coneixement de la cultura gitana per atendre a tots aquells infants que puguem tenir en un futur.

8. Limitacions de l'estudi

En aquest apartat s'exposen les limitacions de l'estudi succeïdes durant tota la investigació. Tal com s'esmenta en l'apartat de metodologia, més concretament dins del subapartat de disseny i procediment, com a part pràctica vaig realitzar sis entrevistes: dues a docents de l'escola escollida, dues a famílies d'ètnia gitana i dues més a famílies païes. És important tenir present que aquest treball és un estudi propi i, per tant, no podem generalitzar, ja que els resultats i conclusions obtingudes són resultat de les sis entrevistes realitzades i no parlen per tota la comunitat gitana ni per totes les escoles de Catalunya. Amb aquesta investigació, simplement s'intenta mostrar la realitat de l'escola escollida vers la comunitat gitana i l'educació.

Per tant, basant-me en les limitacions viscudes durant aquest estudi, des d'un primer moment vaig pensar a fer les entrevistes i, a més a més, fer algunes observacions dins les diverses aules d'Educació Infantil. A causa del virus COVID-19, les observacions no van poder realitzar-se, ja que les escoles d'arreu d'Espanya i Catalunya van tancar per tal que la població es confinés. Per aquest mateix motiu, les entrevistes van haver de ser realitzades de manera virtual i no presencialment com es tenia pensat des d'un primer moment.

Com a aspecte personal i mirant més enllà, m'agradaria haver fet aquesta mateixa investigació a totes les escoles de Catalunya i no, únicament, centrar-me en una escola en concret. Per aquest motiu, aquesta idea passarà a ser un propòsit que tinc per un futur pròxim.

9. Bibliografia

- Abajo, J.E. (1997). *La escolarización de los niños gitanos*. Madrid: Ministerio de Trabajo y asuntos sociales.
- Bassaganya, C. (2019). *Seminari TFG MEI*. [Dispositives de PowerPoint]. Consultat el 06 de gener de 2020. Recuperat de: <https://campus.uvic.cat/>
- Comellas, J. (2009). *Família i escola: compartir l'educació*. Barcelona: Editorial GRAÓ.
- Essomba, M.À. (2005). *L'atenció a la diversitat a Catalunya*. Vic: Eumo Editorial.
- Díaz, L., Torruco, U., Martínez, M. i Varela, M. (2013). *La entrevista, recurso flexible y dinámico*. [en línia]. Consultat el 18 d'abril de 2020. Disponible a: <https://reader.elsevier.com/reader/sd/pii/S2007505713727066?token=CAF417A691FA52EFEB562D24337F047D6C1C10CEB7118D18795196B12E7F227FB4BD5675FCE6839E1FA1509E295F7021>
- Fernández, M. (2001). *Igualdad, equidad, solidaridad*. Dins: UNIVERSIDAD DE ZARAGOZA –ASOCIACIÓN ARAGONESA DE PSICOPEDAGOGÍA. *Educación para la diversidad en el siglo XXI*. Màlaga: Aljibe.
- Fundació Pere Tarrés i Projectes Socials. (2005). *Estudi sobre la població gitana de Catalunya*. [en línia]. Consultat el 15 de desembre de 2019. Disponible a: http://benestar.gencat.cat/web/.content/01departament/08publicacions/ambits_tematicos/serveis_socials/08estudipoblaciogitanacat05/2005estudipoblaciogitanacat.pdf
- Geertz, C. (1973). *La interpretació de las culturas*. New York: Basic Books.
- Generalitat de Catalunya. (2018). *Pla integral del poble gitano a Catalunya 2017-2020*. [en línia]. Consultat el 14 de desembre del 2019. Disponible a: https://treballiaferssocials.gencat.cat/web/.content/01departament/05plansactuacio/Poble_gitano/Pla_integral_poble_gitano_catalunya_2017_2020.pdf

- Guijo, V. (2007). *La exclusión social en la infancia: la función de la escuela*. López, F (Coord.), *La escuela infantil: observatorio privilegiado de las desigualdades* (pp. 195-201). Barcelona: Editorial GRAÓ.
- Hernández, M. (2007). *Sobre los sentidos de multiculturalismo e interculturalismo*. Revista Ximhai Ra. Volum 002 (3), pp. 429-442.
- Hernández, R., Fernández, C. i Baptista, M.P. (2010). *Metodología de la investigación*. México: Mc Graw Hill.
- Husen, T. i Opper, S. (1984). *Educación multicultural y multilingüe*. Madrid: Narcea.
- Kimlicka, W. (1996). *Ciudadanía multicultural*. Barcelona: Paidós.
- Imbernón, F. (2000). *Escuela y multiculturalidad*. [en línea]. Consultat el 3 de març de 2020. Disponible a: <https://pensamientoeducativo.uc.cl/files/journals/2/articles/170/public/170-416-1-PB.pdf>
- Martínez, M. (1998). *La investigación cualitativa etnográfica en educación*. México: Trillas.
- Oller, C. i Colomé, E. (2010). *Alumnado de otras culturas. Acogida y escolarización*. Barcelona: Editorial GRAÓ.
- Pérez Serrano, G. (1994). *Investigación cualitativa. Retos, interrogantes y métodos*. Madrid: La Muralla.
- Santos, M.C., Torre, V., Valles, T., Gallego, E., García, M., Carpio, M.L. (1998). *La cultura gitana en el currículo de infantil y primaria*. Salamanca: AMARÚ Ediciones.
- Stainback, S. i Stainback, W. (1999). *Aulas inclusivas*. Madrid: Narcea.
- Stake, R. E. (2005). *Investigación con estudio de casos*. Madrid: Morata.

Unión Romani. (s.d). Los gitanos en España. [en línia]. Consultat el 20 de febrer de 2020. Disponible a: <https://unionromani.org/>

Vigotsky, L. (1979). *El desarrollo de los procesos psicológicos*. Buenos Aires: Grijalbo.

10. Annexos

10.1 Autorització per dur a terme les entrevistes

Per tal de dur a terme aquest treball d'investigació sobre la cultura gitana i l'educació a l'Escola (**nom de l'escola a l'autorització que van firmar les persones entrevistades**) de Barcelona, es necessita de l'opinió d'alguns docents o equip directiu de l'escola i d'alguns membres familiars d'alumnes. Abans que res, és important que les persones entrevistades tinguin present que els objectius d'aquesta investigació són identificar els tipus de relacions que hi ha entre família-escola i escola-infant, estudiar les accions que ofereix l'escola per tal d'afavorir l'assistència regular dels infants d'ètnia gitana dins l'aula i contribuir en l'èxit escolar de l'alumnat gitano.

Amb aquest motiu, es realitzaran certes entrevistes en la que la participació dels entrevistats és totalment voluntària a l'hora de respondre les preguntes. A més, cal remarcar que durant l'entrevista, les persones entrevistades poder preguntar tots aquells dubtes que li van sorgint abans de decidir-se a participar. És important també tenir present que en tot moment s'utilitzaran les inicials de les persones entrevistades per tal de respectar la identitat de la persona entrevistada.

Finalment, el senyor/a amb el nom de .....
autoritza ser entrevistat/da.

Data

Signatura

10.2 Entrevistes

Entrevista 1 (Mestra de P3 i coordinadora d'Educació Infantil)

1. Tens alumnat d'ètnia gitana a la classe? Hi ha infants/més infants a l'escola?

2. Creus que és important la participació de les famílies gitanes a l'escola? Per què? Feu activitats per potenciar aquesta participació?
3. En el currículum d'infantil treballem la cultura gitana?
4. Com descriuries la relació entre l'escola i les famílies?
5. Com descriuries la relació entre les famílies gitanes i les famílies paies?
6. L'estudi sobre La Població gitana de Catalunya (2005) en moltes ocasions ens parla d'absentisme i abandonament escolar amb un alt percentatge. Creus que això passa en aquesta escola?
7. Respecte a l'absentisme i l'abandonament escolar dels infants gitanos, que creus que pot fer l'escola?
8. Creus que amb una mestra gitana les famílies portarien més sovint als seus fills/es a l'escola?
9. Creus que s'hauria de parlar més sobre la cultura gitana a l'escola?
10. Com creus que les famílies gitanes se sentirien més valorades per part de l'escola?

Entrevista 2 (A les dues famílies d'ètnia gitana)

1. Has estudiat? Fins quina edat?
2. Com era la teva escola? I el professorat?
3. Que opines sobre l'escola del teu/s fill/s o filla/es? Participes en les diverses activitats que duen a terme?
4. Quin tipus de relació hi ha entre l'escola i les famílies d'ètnia gitana? I la relació entre les famílies gitanes i paies?
5. Quan se celebra algun esdeveniment fora de l'escola, les famílies paies us conviden a assistir? Hi aneu? Vosaltres els convideu si l'esdeveniment és vostre? Hi van?
6. L'estudi sobre La Població gitana de Catalunya (2005) en moltes ocasions ens parla d'absentisme i abandonament escolar amb un alt percentatge. Creus que això passa en aquesta escola?
7. Com resoldries la problemàtica escolar que tenen els infants d'ètnia gitana?
8. Creus que amb una mestra gitana les famílies portarien més sovint als seus fills/es a l'escola?
9. Creus que s'hauria de parlar més sobre la cultura gitana a l'escola?
10. Com creus que les famílies gitanes se sentirien més valorades per part de l'escola?

Entrevista 3 (A les dues famílies paies)

1. Has estudiat? Fins quina edat?
2. Com era la teva escola? I el professorat? Hi havia infants d'ètnia gitana?
3. Quin tipus de relació hi ha entre l'escola i la família? Aquesta relació canvia amb les famílies d'ètnia gitana?
4. Quina relació teniu (les famílies paies) amb les famílies d'ètnia gitana? Treballeu conjuntament?
5. Què creus que poden aportar les famílies a l'escola respecte a la inclusió de la cultura gitana?
6. Quan se celebra algun esdeveniment fora de l'escola, les famílies gitanes us conviden a assistir? Hi aneu? Vosaltres els convideu si l'esdeveniment és vostre? Hi van?
7. L'estudi sobre La Població gitana de Catalunya (2005) en moltes ocasions ens parla d'absentisme i abandonament escolar amb un alt percentatge. Creus que això passa en aquesta escola?
8. Creus que s'hauria de parlar més sobre la cultura gitana a l'escola?
9. Com creus que les famílies gitanes se sentirien més valorades per part de l'escola?

10.3 Entrevistes als docents transcrites

A la coordinadora d'Educació Infantil i mestra especialitzada en anglès.

1. Tens alumnat d'ètnia gitana a la classe? Hi ha infants/més infants a l'escola?

Sí, com a especialista d'anglès, tinc alumnes a Infantil i primària. A P3 **1**, a P4 **1**, a P5 **2**, i a 1r de primària **3**. **A l'escola també hi ha més alumnes d'ètnia gitana tant a la resta de Primària com a l'ESO** (però no en sé el número exacte, la majoria són tots família).

2. Creus que és important la participació de les famílies gitanes a l'escola? Per què? Feu activitats per potenciar aquesta participació?

A la nostra escola fomentem molt la participació de totes les famílies, ja que en tenim de moltes cultures i ètnies diferents. Tot i que és veritat que **les famílies de cultura gitana en general s'impliquen poc amb l'escola** i les activitats que es proposen.

3. En el currículum d'infantil treballeu la cultura gitana?

No especialment, **es treballen els valors de respecte per a tothom**, sigui de la cultura que sigui.

4. Com descriuries la relació entre l'escola i les famílies?

Normalment **s'impliquen poc en l'educació dels seus fills i filles**, i fan **bastants absències, sobretot a l'etapa d'infantil**.

5. Com descriuries la relació entre les famílies gitanes i les famílies païes?

Les famílies gitanes no se solen relacionar gaire amb la resta de famílies, tot i que potser no és tant com abans, ja que les famílies que tenim ara són pares i mares joves i potser s'integren una mica més. Depèn molt de la família.

6. L'estudi sobre La Població gitana de Catalunya (2005) en moltes ocasions ens parla d'absentisme i abandonament escolar amb un alt percentatge. Creus que això passa en aquesta escola?

Si, com he dit abans, i sobretot els més petits, fan moltes absències a l'escola. És com si no valoressin l'educació que els puguem donar, i és una llàstima perquè els nens i nenes venen molt contents a l'escola i quan tenen absències això repercuteix amb la seva relació amb els companys i amb el seguiment dels aprenentatges. Pel que jo sé, pocs acaben els estudis, o quan ja no és obligatori, ho deixen.

7. Respecte a l'absentisme i l'abandonament escolar dels infants gitanos, que creus que pot fer l'escola?

L'escola intenta fer comprendre a les famílies que han d'assistir a l'escola, per tal de relacionar-se amb altres nens i nenes, i que el dia de demà hauran de tenir uns estudis per poder construir-se un futur. En el cas que els alumnes més grans vulguin seguir estudiant, els recolzem en aquesta decisió davant les famílies, sobretot a les noies.

8. Creus que amb una mestra gitana les famílies portarien més sovint als seus fills/es a l'escola?

Doncs **no crec**, no penso que sigui el problema de les mestres, **crec que volen quedar-se dins del seu cercle familiar i d'amistat de l'ètnia, com sempre han fet**.

9. Creus que s'hauria de parlar més sobre la cultura gitana a l'escola?

A primària fan cultura religiosa i sé que es parla de diferents religions del món, i segur que també deuen parlar de les diferents cultures. **A la nostra escola tan multicultural crec que tenim bastant present aquest tema, no específicament de la cultura gitana, però sí de totes les cultures i ètnies.**

10. Com creus que les famílies gitanes se sentirien més valorades per part de l'escola?

Crec que a l'escola valorem a totes les famílies, sigui quina sigui la seva cultura, religió o ètnia. El que intentem és que tothom s'integri a la nostra societat i es pugui relacionar correctament. Potser si ens expliquessin quines són les seves necessitats, com els podríem ajudar en tot el que necessitessin, l'escola està sempre oberta a parlar amb totes les famílies i no hi hauria cap problema. A la nostra escola tenim molt present la multiculturalitat i sempre fomentem la bona convivència entre tots.

A la mestra de P3 i membre de l'Equip de Pastoral.

1. Tens alumnat d'ètnia gitana a la classe? Hi ha infants/més infants a l'escola?

Sí, tinc un nen a l'aula. Sí, hi ha diferents nivells a l'escola.

2. Creus que és important la participació de les famílies gitanes a l'escola? Per què? Feu activitats per potenciar aquesta participació?

Sí, hi tant, igual d'important que per a les altres famílies, tot i que a elles els costa més apropar-se. Per la seva cultura pensen que els nens estan millor a casa, per això passa a altres cultures que també tenim a l'escola. Pel que fa a les activitats, a l'escola es fan moltes activitats pensant en la majoria de famílies, ja que tenim moltes cultures i també ens costa arribar a elles.

3. En el currículum d'infantil treballeu la cultura gitana?

Crec que no. Treballem en comú totes les cultures.

4. Com descriuries la relació entre l'escola i les famílies?

Crec que la relació que tenim amb qualsevol família és bona, però intentem apropar-nos una mica més a aquelles que veiem que tenen dificultats o que s'impliquen menys.

5. Com descriuries la relació entre les famílies gitanes i les famílies paies?

Jo crec que força bona, ja que en un principi no es coneixen entre elles i nosaltres les tractem per un igual.

6. L'estudi sobre La Població gitana de Catalunya (2005) en moltes ocasions ens parla d'absentisme i abandonament escolar amb un alt percentatge. Creus que això passa en aquesta escola?

Sí que realment passa, però **intentem reduir-ho al màxim** parlant amb les famílies i donant suport en el què necessitin.

7. Respecte a l'absentisme i l'abandonament escolar dels infants gitanos, que creus que pot fer l'escola?

El que ja anem fent fins ara, parlar molt amb les famílies i acompanyar-les per tal que vegin que és el millor pels seus fills. Hem anat aconseguint amb certes famílies que portessin més sovint als nens i nenes a l'escola.

8. Creus que amb una mestra gitana les famílies portarien més sovint als seus fills/es a l'escola?

Penso que no hi hauria molt de canvi, ja que és des de casa on ha d'haver-hi un canvi. Si no hi ha aquest canvi a la família, l'escola no pot ajudar gaire.

9. Creus que s'hauria de parlar més sobre la cultura gitana a l'escola?

Crec que a la nostra escola ja es té prou en compte, perquè intentem tractar de la mateixa manera a totes les ètnies i cultures diferents.

10. Com creus que les famílies gitanes se sentirien més valorades per part de l'escola?

Jo crec que ja se senten, o almenys s'haurien de sentir prou valorades amb tot el treball que es fa amb ells.

10.4 Entrevistes a les famílies d'ètnia gitana transcrites

A la S., mare de dos infants d'Educació Infantil.

1. Has estudiat? Fins quina edat?

Sí, fins als 11, tot i que després vaig treure'm el graduat als 18.

2. Com era la teva escola? I el professorat?

La meva escola era molt bonica i els professors molt bons i agradables.

3. Que opines sobre l'escola dels teu/s fill/s o filla/es? Participes en les diverses activitats que duen a terme?

L'escola dels meus fills m'agrada molt i intento participar en tot allò que em demanen i puc.

4. Quin tipus de relació hi ha entre l'escola i les famílies d'ètnia gitana? I la relació entre les famílies gitanes i paies?

La relació és bona per les dues parts, almenys jo ho noto així.

5. Quan se celebra algun esdeveniment fora de l'escola, les famílies paies us conviden a assistir? Hi aneu? Vosaltres els convideu si l'esdeveniment és vostre? Hi van?

A nosaltres sí que ens inviten, almenys a mi. No obstant això, no hi vaig. Nosaltres als nostres esdeveniments convidem als amics més propers, a tots no. Ells si poden sí que venen.

6. L'estudi sobre la Població gitana a Catalunya (2005) en moltes ocasions ens parla d'absentisme i abandonament escolar amb un alt percentatge. Creus que això passa en aquesta escola?

Els nens i nenes gitanos d'aquesta escola són iguals que tots els altres. A vegades sí que passa... però nosaltres entenem que els nens han d'anar a l'escola pel seu bé.

7. Com resoldries la problemàtica escolar que tenen els infants d'ètnia gitana?

Fent entendre als nens i als pares que portar als nens i nenes a l'escola és un bé per ells.

8. Creus que amb una mestra gitana les famílies portarien més sovint als seus fills/es a l'escola?

No hauria de ser així. Per la meva part, els portaria igual.

9. Creus que s'hauria de parlar més sobre la cultura gitana a l'escola?

Sí, per tal que ens coneguessin més.

10. Com creus que les famílies gitanes se sentirien més valorades per part de l'escola?

Respectant més els nostres costums.

A la B., mare de dos infants d'Educació Infantil.

1. Has estudiat? Fins quina edat?

Sí, fins a segon de l'ESO.

2. Com era la teva escola? I el professorat?

Molt maca, em sentia molt, molt bé i molt còmoda. El professorat també era molt bo.

3. Que opines sobre l'escola dels teu/s fill/s o filla/es? Participes en les diverses activitats que duen a terme?

Estic molt contenta amb l'escola dels meus fills, m'agrada molt. Sí que participo en les activitats que fan, sempre que el temps m'ho permeti.

4. Quin tipus de relació hi ha entre l'escola i les famílies d'ètnia gitana? I la relació entre les famílies gitanes i paies?

La relació entre l'escola i les famílies gitanes és bona. La relació entre les famílies gitanes i paies també és bona, ja que són molt oberts ara.

5. Quan se celebra algun esdeveniment fora de l'escola, les famílies paies us conviden a assistir? Hi aneu? Vosaltres els convidau si l'esdeveniment és vostre? Hi van?

No, no ens conviden. Si em convidessin sí que aniria. Els esdeveniments que nosaltres fem no els convidem i tampoc crec que vinguessin.

6. L'estudi sobre la Població gitana a Catalunya (2005) en moltes ocasions ens parla d'absentisme i abandonament escolar amb un alt percentatge. Creus que això passa en aquesta escola?

En el meu cas amb els meus fills no passarà. Amb mi tampoc passava, ja que jo sempre anava a l'escola. No obstant això, amb altres famílies sí que passa perquè estan més atraçades respecte a la forma de pensar.

7. Com resoldríes la problemàtica escolar que tenen els infants d'ètnia gitana?

Bé, penso que és una mica problema dels pares. **Penso que s'ha de treballar conjuntament i conscienciar als nens que han d'estudiar, han de ser persones, han de tirar endavant i tenir una feina al futur.**

8. Creus que amb una mestra gitana les famílies portarien més sovint als seus fills/es a l'escola?

No. Penso que seria pitjor, ja que a la mestra gitana li prendrien més el pèl.

9. Creus que s'hauria de parlar més sobre la cultura gitana a l'escola?

Sí, perquè ens tenen pel que es veu a la televisió i en veritat som persones normals i corrents, paguem impostos i som persones coherents.

10. Com creus que les famílies gitanes se sentirien més valorades per part de l'escola?

Si portessin una guitarra i un micròfon i ens deixessin ballar en alguns moments del dia.

10.5 Entrevistes a les famílies paies transcrites

A la T., mare d'un infant d'Educació Infantil.

1. Has estudiat? Fins quina edat?

Sí, fins a COU. A més, vaig fer proves d'accés a la Universitat i després dos anys més.

2. Com era la teva escola? I el professorat? Hi havia infants d'ètnia gitana?

La meva escola era molt maca, tinc molts bons records. El professorat també era molt agradable. A la meva classe sí que hi havia infants d'ètnia gitana, que jo recordi, 2.

3. Quin tipus de relació hi ha entre l'escola i la família? Aquesta relació canvia amb les famílies d'ètnia gitana?

La relació és bona, de professorat i família. Penso que la relació de l'escola i les famílies gitanes canvia, ja que si falten a alguna reunió o alguna cosa, el professorat penso que creu que entra dins els límits de la normalitat.

4. Quina relació teniu (les famílies paies) amb les famílies d'ètnia gitana? Trebal·leu conjuntament?

No hi ha una relació dolenta pel que fa a dins l'escola. No obstant això, pel que fa als esdeveniments de fora l'escola, per exemple aniversaris, sí. Personalment, **noto una mica de rebuig a les famílies gitanes, no per la meua part però sí per altres casos puntuals.**

5. Què creus que poden aportar les famílies a l'escola respecte a la inclusió de la cultura gitana?

Que siguem una mica més permissius, comprensius i amb la ment més oberta.

6. Quan se celebra algun esdeveniment fora de l'escola, les famílies gitanes us conviden a assistir? Hi aneu? Vosaltres els convideu si l'esdeveniment és vostre? Hi van?

Les famílies gitanes no ens conviden a assistir, com he dit anteriorment. Jo personalment sí que aniria si em convidessin. **Jo sí que els convido i alguns sí que han vingut.**

7. L'estudi sobre La Població gitana de Catalunya (2005) en moltes ocasions ens parla d'absentisme i abandonament escolar amb un alt percentatge. Creus que això passa en aquesta escola?

Sí.

8. Creus que s'hauria de parlar més sobre la cultura gitana a l'escola?

Sí, potser els entendríem millor.

9. Com creus que les famílies gitanes se sentirien més valorades per part de l'escola?

No ho sé. Potser implicant-se una mica més en la seva cultura.

Al D., pare d'un infant d'Educació Infantil.

1. Has estudiat? Fins quina edat?

Sí, fins als 17 anys.

2. Com era la teva escola? I el professorat? Hi havia infants d'ètnia gitana?

Instituto Politécnico Virgen de la Merced a la Zona Franca de Barcelona. Era bastant maca. Respecte al professorat, cada professor donava una especialitat, jo anava a Auxiliar Administratiu. Pel que fa als infants, sí que hi havia nois d'ètnia gitana, però pocs.

3. Quin tipus de relació hi ha entre l'escola i la família? Aquesta relació canvia amb les famílies d'ètnia gitana?

Bastant bona. Jo crec que no canvia, ja que els tracten igualment bé, com a tots.

4. Quina relació teniu (les famílies paies) amb les famílies d'ètnia gitana? Treballeu conjuntament?

No treballem conjuntament. A les reunions que fem de pares no estan discriminats però no solen venir.

5. Què creus que poden aportar les famílies a l'escola respecte a la inclusió de la cultura gitana?

Molt poca cosa.

6. Quan se celebra algun esdeveniment fora de l'escola, les famílies gitanes us conviden a assistir? Hi aneu? Vosaltres els convideu si l'esdeveniment és vostre? Hi van?

No, no ens conviden, almenys ami. Jo personalment sí que hi aniria. Nosaltres, en canvi, sí que els convidem, ja que convidem a tots els infants. Alguns sí que vénen però d'altres no.

7. L'estudi sobre La Població gitana de Catalunya (2005) en moltes ocasions ens parla d'absentisme i abandonament escolar amb un alt percentatge. Creus que això passa en aquesta escola?

És un tema que no el controlo gaire, ja que sóc un pare i no sé qui va o no a l'escola.

8. Creus que s'hauria de parlar més sobre la cultura gitana a l'escola?

Penso que s'ha de parlar de la mateixa manera que qualsevol altra cultura.

9. Com creus que les famílies gitanes se sentirien més valorades per part de l'escola?

És una pregunta que no sé contestar.